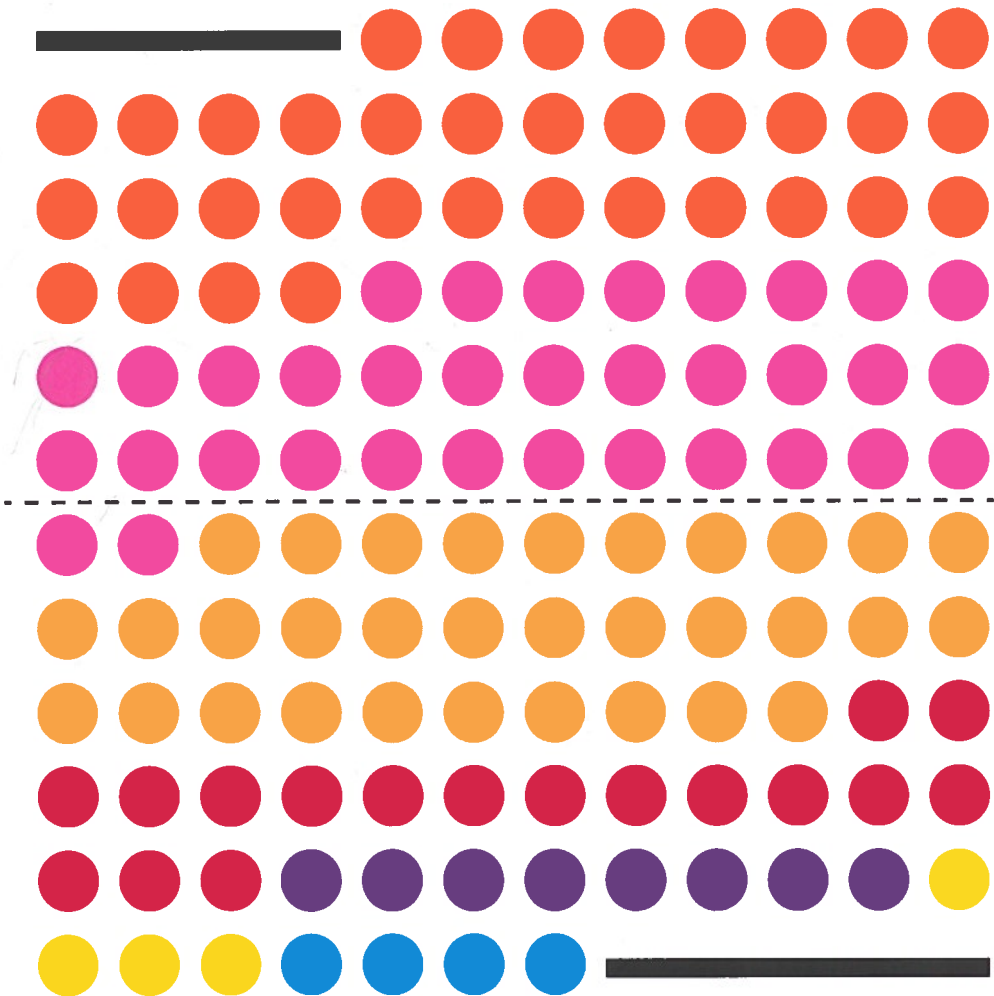

La campanya excepcional

Comunicació política i comportament electoral a les eleccions catalanes del 2017

El 21 de desembre de 2017 els ciutadans de Catalunya van ser cridats a les urnes en unes eleccions anticipades al Parlament certament anòmales i excepcionals, convocades pel president Mariano Rajoy després de l'aplicació de l'article 155 de la Constitució. El caràcter insòlit de la convocatòria es veia incrementat pel fet que diversos líders polítics i socials que concorrien a les eleccions es trobaven a l'exili o a la presó arran dels fets d'octubre del mateix any (referèndum i posterior votació sobre la declaració d'independència al Parlament). La polarització política, que ja havia caracteritzat les anteriors campanyes, es va exacerbar en la de 2017, amb dos blocs clarament diferenciats en l'eix nacional i amb relats oposats sobre la situació política a Catalunya i sobre les mesures a emprendre en cas d'aconseguir governar. Alhora, es començaven a fer paleses diferències estratègiques entre els partits del bloc independentista que, a diferència d'allò succeït l'any 2015, es presentaven per separat a les eleccions. Més enllà de les estratègies implementades pels mateixos partits, els mitjans de comunicació, les xarxes socials, la publicitat política i les enquestes electorals van ser també espais en els quals es va visibilitzar aquesta polarització, tal com s'analitza en el llibre que teniu a les mans.

L'estudi de la campanya electoral de 2017 al Parlament de Catalunya, com succeïa també en els volums sobre les campanyes anteriors, aborda l'anàlisi de la comunicació política des d'un punt de vista interdisciplinari, amb metodologies i perspectives diverses. Signen els capítols investigadors de diversos grups de recerca de la Universitat Pompeu Fabra, la Universitat Rovira i Virgili, la Universitat de València, la Universitat Ramon Llull i la Universitat de Lleida.

LA CAMPANYA EXCEPCIONAL

Comunicació política i comportament electoral
a les eleccions catalanes del 2017

Reinald Besalú
Carlota Moragas-Fernández
(ed.)

La Campanya excepcional : comunicació política i comportament electoral a les eleccions catalanes del 2017 / Reinald Besalú, Carlota Moragas-Fernández (ed.). – Girona : Documenta Universitaria ; Barcelona : Unitat d'Investigació en Comunicació Audiovisual : Grup de Recerca en Comunicació Política, Mitjans i Democràcia, 2019. – 239 pàgines : il·lustracions, taules, gràfics ; cm. – (Sèrie UNICA. Estudis ; 9)
ISBN 978-84-9984-516-6

I. Besalú, Reinald, editor literari II. Moragas Fernández, Carlota M., 1988- editor literari III. Universitat Pompeu Fabra. Unitat d'Investigació en Comunicació Audiovisual IV. Universitat Pompeu Fabra. Grup de Recerca en Comunicació Política, Mitjans i Democràcia 1. Comunicació en la política – Catalunya – 2017 2. Catalunya – Eleccions, 2017 3. Sociologia electoral – Catalunya – 2017 4. Campanyes electorals – Catalunya – 2017

CIP 32.019.55(467.1) CAM

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ésser realitzada amb la autorització dels seus titulars, llevat excepció prevista per la llei. Dirigiu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessita fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

Direcció de les Publicacions d'UNICA: Josep Gifreu i Jordi Pericot

Universitat
Pompeu Fabra
Barcelona

Aquesta recerca, arbitrada per parells acadèmics, té l'aval de POLCOM-UPF

Correcció de l'original: Paula Marcé Serra

- © del disseny de les cobertes: Documenta Universitaria
- © del text: els autors
- © de l'edició: Documenta Universitaria
www.documentauniversitaria.com
- © Unitat d'Investigació en Comunicació Audiovisual
- © Grup de Recerca en Comunicació Política, Mitjans i Democràcia
Roc Boronat 138
08018 Barcelona

ISBN: 978-84-9984-516-6
Dipòsit legal: GI-2038-2019

Girona, 2019

ÍNDIX

Introducció.....	9
Reinald Besalú, Carlota M. Moragas-Fernández	
Capítol 1	
Les eleccions catalanes de 2017: anormalitat, polarització i bloqueig.....	13
Francesc Pallarés	
Capítol 2	
L'organització de la campanya i les estratègies comunicatives i persuasives dels partits.....	37
Marcel Mauri-Rios, Sergi Cortiñas-Rovira, Laia Mauri Baraza, Ruth Pérez Castro	
CAPITOL 3	
Les opcions de la premsa 1: els editorials de diari de paper.....	63
Cristina Perales-Garcia, Rafael Xambó, Enric Xicoy	
Capítol 4	
Les opcions de la premsa 2: els editorials dels diaris només digitals ..	93
Cristina Perales-Garcia, Rafael Xambó, Enric Xicoy	
Capítol 5	
Argumentació i metàfora en els espots electorals	117
Arantxa Capdevila Gómez , Carlota M. Moragas-Fernández	
Capítol 6	
Els sondejos electorals als mitjans escrits: anàlisi, caracterització i legitimitat.....	141
Reinald Besalú, Salvador Percastre-Mendizábal, Carles Pont-Sorribes	
Capítol 7	
La polarització de la política catalana en un temps turbulent. Anàlisi del 21-D a Twitter	161
Frederic Guerrero-Solé, Guillem Suau-Gomila, Josep Maria Grau Masot, Lluís Mas-Manchón	

Capítol 8

La campanya *cross-network*. Activitat, adequació i rendiment de les publicacions a Facebook, Twitter i Instagram dels candidats a les eleccions catalanes del 21-D..... 203

Pablo Gómez-Domínguez, Guillem Suau Gomila, Carla Brito-Fuentes,
Joan M. Corbella Corderó

Conclusions..... 235

Carlota M. Moragas-Fernández, Reinald Besalú

CAPÍTOL 6

ELS SONDEJOS ELECTORALS ALS MITJANS ESCRITS: ANÀLISI, CARACTERITZACIÓ I LEGITIMITAT

REINALD BESALÚ
SALVADOR PERCASTRE-MENDIZÁBAL
CARLES PONT-SORRIBES

1. INTRODUCCIÓ

El capítol que aquí es presenta analitza les enquestes electorals durant la campanya al Parlament de Catalunya de 2017. L'estudi se centra en com els mitjans de comunicació escrits (digitals i en paper) van publicar, legitimar i caracteritzar els sondejos electorals.

Les enquestes esdevenen rellevants i tenen un paper cabdal en el moment en què entren plenament en la modificació de l'arena política en els processos decisius, és a dir, en la campanya electoral. A més, els comicis que s'analitzen eren especials per ser els primers que convocava un president del Govern de l'Estat espanyol, Mariano Rajoy, i no el president de la Generalitat, Carles Puigdemont, com era preceptiu legalment. I això feia augmentar la necessitat de conèixer per part dels actors polítics, però també dels ciutadans, els pronòstics electorals.

Els esdeveniments sociopolítics de la tardor del 2017, amb la celebració del referèndum de l'1 d'octubre, no autoritzat per l'Estat, van acabar amb un procés judicial contra els líders del Govern, l'aplicació de l'article 155 de la Constitució espanyola, i la convocatòria d'eleccions per part del Govern espanyol que havia destituït tot el Govern català en aplicació de l'esmentat article constitucional. Les conseqüències de les decisions preses per ambdós governs presentaven un escenari amb posicions polítiques molt polaritzades. Per tant, les enquestes esdevenien un termòmetre social i polític amb un valor majúscul per als actors polítics i especialment per als denominats blocs independentista i unionista, però també per als mitjans de comunicació, sovint posicionats a favor o en contra d'ambdós blocs.

2. EL PAPER PREDICTIU I ELS EFECTES DELS SONDEJOS

Les enquestes en període electoral es converteixen en un actor rellevant en la predicció dels avenços i retrocessos de cada candidat i de cada formació política. La publicació d'aquests estudis permet anticipar un hipotètic comportament de futur mitjançant indicadors que inclouen un ventall ampli d'opinions i actituds vers els actors polítics (Wert, 2002). Un dels objectius que tenen els mitjans de comunicació és fer realitat un dels anhels més transcendents del periodisme: avançar-se als esdeveniments (Besalú i Pont, 2014). Per tant, el que retroalimenta especialment les enquestes electorals són els mitjans de comunicació, que han passat a formar part de la representació simbòlica que suposen unes eleccions. Els mitjans són capaços de generar opinió i de participar en la interacció cognitiva i simbòlica; esdevenen actors principals en el rol de mediadors (Price, 1994).

En funció de les decisions i de l'anomenat *policy-making*, els diferents actors polítics fan un ús estratègic de les enquestes que sempre està supeditat a la publicació als mitjans de comunicació, però alhora, les enquestes situen als ciutadans en el marc col·lectiu i aquest fet els permet conèixer l'opinió del conjunt i situar les seves preferències en relació amb els altres. Per tant, els ciutadans són referents centrals de les enquestes en tant que proveïdors, protagonistes i consumidors de la informació. I els resultats d'aquesta interacció són diferents efectes com ara el *bandwagon* (votar pel candidat que les enquestes situen en primera posició per sentir que es forma part de la majoria social), l'*underdog* (votar per un candidat al qual les enquestes pronostiquen un mal resultat, per considerar que els pronòstics li són injustos), o el *letàrgic* (no anar a votar perquè les enquestes donen uns resultats molt clars, amb una opció guanyadora a molta distància de les altres), entre altres (McCallister i Studlar, 1991).

Finalment, cal esmentar que aquest estudi és la continuació de tres recerques prèvies (Verge i Besalú, 2012; Besalú i Pont, 2014; Besalú, Percastre-Mendizábal i Pont, 2018) que analitzen la presència i el tractament de les enquestes preelectorals a la premsa durant la campanya electoral.

3. MOSTRA D'ANÀLISI, METODOLOGIA I CARACTERÍSTIQUES TÈCNIQUES DE LES ENQUESTES

Per tal d'analitzar la presència i tractament de les enquestes preelectorals a la premsa durant la campanya electoral de les eleccions al Parlament de Catalunya de 2017, s'opta per posar el focus únicament en aquelles capçaleres, en paper o exclusivament digitals, que van publicar una enquesta pròpia, i per restringir l'anàlisi al període de campanya electoral durant el qual era legalment permès publicar pronòstics electorals (això és, del 5 al 15 de desembre de 2017). Per altra banda, es contemplan tan sols aquells articles de caràcter eminentment informatiu (incloent-hi també les portades), i es deixen de banda els articles d'opinió relatius a les enquestes.

Amb aquestes premisses, la mostra d'anàlisi queda conformada tal com es detalla a la taula següent:

Figura 1. Mostra d'anàlisi

Diari	Dies amb peces informatives dedicades a les enquestes preelectorals	Nombre de peces analitzades
<i>La Vanguardia</i>	5, 6, 10, 11	9
<i>El Periódico</i>	5/12, 7/12, 8/12, 10/12, 15/12	9
<i>El Nacional</i>	5, 6, 7, 10, 11, 13, 14 i 15/12.	9
<i>El País</i>	5, 7, i 15/12.	7
<i>El Mundo</i>	5/12, 15/12	5
ABC	5/12, 8/12, 15/12	9
<i>La Razón</i>	5/12, 10/12, 15/12	7
<i>20 Minutos</i>	5, i 15/12.	4
<i>Eldiario.es</i>	5/12, 11/12	2
<i>El Español</i>	5, 7, 8, 12, 13 i 15/des.	8

En primer lloc, s'observa com tots els diaris van publicar informacions sobre enquestes preelectorals el dia 5 de desembre, el primer dia de la campanya electoral que coincideix amb l'endemà de la publicació de l'enquesta del CIS. Així doncs, totes les capçaleres es van fer ressò d'aquests pronòstics realitzats per l'organisme públic. A més, s'observa també que la majoria de diaris publiquen la seva enquesta pròpia el dia 15 de desembre, últim dia permès per a fer-ho segons la LOREG, Llei per la qual es regeixen les convocatòries electorals autonòmiques a Catalunya.

A banda d'això, cal fer notar que, com es pot observar, entre els diaris analitzats no s'hi inclouen dues capçaleres d'abast català com són *El Punt Avui* i *l'Ara*, ja que cap d'elles va realitzar una enquesta pròpia durant la campanya electoral. Per contra, *El Periódico*, que durant l'anterior campanya electoral no havia publicat cap enquesta pròpia (Besalú, Percastre-Mendizábal i Pont, 2018), en publica dues al llarg de la campanya de 2017. Per altra banda, s'observa com tant el digital d'abast català *El Nacional* com els digitals d'abast espanyol *El Español* i *Eldiario.es* també van publicar enquestes pròpies. Es constata, per tant, un creixent interès de la premsa digital per a aquestes qüestions, i per aquest motiu s'ha considerat necessari, per primera vegada en aquest estudi que es ve realitzant des de la campanya electoral de 2010, incloure-hi aquesta tipologia de mitjans.

Així doncs, la mostra d'anàlisi ens permet observar que les úniques enquestes preelectorals realitzades des de Catalunya durant la campanya de 2017 corresponen

a les dues de *El Periódico*, a la de *La Vanguardia* i a la d'un únic digital: *El Nacional*. Això semblaria indicar un cert desistiment per part de la premsa a Catalunya pel que fa a aquesta qüestió, al qual cal sumar la inexistència d'un Baròmetre d'Opinió Política del CEO amb informació sobre pronòstics electorals durant el període de la campanya, cosa que ja havia succeït en la campanya anterior (el darrer Baròmetre s'havia publicat el 31 d'octubre de 2017). Per contra, les principals capçaleres en paper d'abast espanyol van seguir publicant enquestes pròpies, com ha estat habitual en les darreres campanyes electorals, incloent-hi el gratuït *20 Minutos*. Això sí, si bé en la campanya anterior *La Razón* havia publicat dues enquestes pròpies, en la de 2017 en va publicar tan sols una.

Cal fer notar, també, que en els casos de *El Nacional* i de *El Español* es realitzen enquestes en forma de *tracking*, és a dir, enquestes en construcció en les quals cada dia se substitueix una part dels enquestats —els que fa més temps que van ser entrevistats— pel mateix nombre de persones, cosa que permet observar millor les tendències i els transvasaments de vots. Això implica que aquests mitjans van poder anar publicant pronòstics diverses vegades i de forma consecutiva al llarg de la campanya, en paral·lel a la progressiva substitució dels enquestats. En cap de les campanyes electorals analitzades anteriorment els mitjans contemplats havien usat aquesta tècnica.

Pel que fa a les categories d'anàlisi que s'han aplicat als articles, s'ha optat, primerament, per avaluar el grau de rellevància que aquestes informacions adquireixen en cada una de les capçaleres (observant, doncs, si les portades hi remeten, el nombre d'articles que s'hi dediquen i la seva extensió, i el nombre de dies en els quals cada diari publica informacions referents a les enquestes preelectorals). També s'ha analitzat el tractament que es fa de les infografies que acompanyen la informació (tant en relació amb la profusió d'ús com en relació amb el tipus de qüestions que solen il·lustrar-se usant-ne), així com la presència o no de fotografies i el seu contingut. Això, sumat a l'anàlisi discursiva de les notícies, i especialment dels titulars, permet fer una aproximació a la manera com cada diari emmarca la campanya a través de les informacions sobre pronòstics electorals, i observar possibles variacions i modulacions d'aquest tractament en funció de la mateixa evolució dels resultats pronosticats pels sondejos. Finalment, s'analitza també el grau amb què cada diari informa de les característiques tècniques de les enquestes que reporta, sigui en forma de fitxa tècnica o en el mateix cos de les notícies, ja que això permet avaluar fins a quin punt es contextualitzen i matisen els pronòstics en funció d'aquests condicionants tècnics (especialment les dates del treball de camp, el marge d'error i el nombre d'enquestats).

Per altra banda, a la taula 2 es detallen les característiques tècniques de les enquestes publicades. Com es pot observar, el sondeig que es va basar en un nombre major d'enquestats va ser el d'*El País*, i no el del CIS, com sol ser

Figura 2. Característiques tècniques de les enquestes publicades durant la campanya electoral

Enquesta	Empresa contractada	Dates treball camp	Data de publicació	Grandària mostra	Sistema de mostreig i procediment de selecció	Marge d'error	Tipus enquesta	Intenció directa vot	Dades indicis	Participació estimada
CIS	Imop	23 al 27/11	04/12	3 000	Estratificat per conglomerats (grandària de municipi i províncies), quotes de sexe i edat.	±1,8 %	Telefònica	Si	Si	No
<i>El Periódico 1</i>	Gesop	29/11 al 2/12	07/12	800	Estratificat per grandària de municipi, quotes de sexe i edat.	±3,5 %	Telefònica	Si	Si	80-82 %
<i>La Vanguardia</i>	GAD3	4 al 7/12	10/12	1 000	Quotes geogràfiques i de sexe i edat segons el cens electoral.	±3,1 %	Telefònica	No	No	No
<i>Eldiario.es</i>	Celeste-Tel	30/11 al 7/12	11/12	800	No s'especifica.	±3,5 %	Telefònica	No	No	No
<i>El País</i>	Mctroscopia	4 i 13/12	15/12	3 300	Estratificat per grandària de municipi, quotes de sexe i edat.	±1,7 %	Telefònica	Si	No	No
<i>El Periódico 2</i>	Gesop	12 al 14/12	15/12	800	Estratificat per grandària de municipi, quotes de sexe i edat.	±3,5 %	Telefònica	Si	Si	79-81 %
<i>El Mundo</i>	SignalDos	11 al 13/12	15/12	1 550	Estratificada amb quotes de sexe i edat.	±2,5 %	Telefònica	No	No	No
<i>La Razón</i>	NC Report	4 al 13/12	15/12	1 000	Estratificat per grandària de municipi, quotes de sexe i edat.	±3,1 %	Telefònica	No	No	75,1 %
ABC	GAD3	12 al 14/12	15/12	1 000	No s'especifica.	±3,1 %	Telefònica	No	No	82 %
<i>20 Minutos</i>	A+M	11 al 13/12	15/12	1 500	Distribució provincial amb quotes de sexe i edat.	±2,5 %	Telefònica	No	No	84,3 %
<i>El Español*</i>	SocioMétrica	1 al 14/12	7, 8, 11, 13 i 15/12 (tracking)	1 500	No s'especifica.	±2,5 %	Telefònica i digital	No	No	80 %
<i>El Nacional*</i>	Feedback	1 al 14/12	5, 6, 7, 10, 13 i 15/12 (tracking)	1 000	Estratificació alcatòria i proporcional segons quotes per província, sexe, grups d'edat i tipologia de ciutat.	±3,16 %	Telefònica	Si	Si	83,57 %

*S'ofereixen els pronòstics de l'última entrega del tracking.

habitual. Així, el diari de Prisa va enquestar 3300 persones, davant de les 3000 del CIS. Això li permet oferir els resultats amb el marge d'error més ajustat ($\pm 1,7\%$). *El Periódico* i *Eldiario.es*, en canvi, van ser les capçaleres que van enquestar menys persones (800 en ambdós casos), tot i que cal tenir en compte que *El Periódico* va ser l'únic mitjà que va publicar dues enquestes al llarg de la campanya electoral, de manera que suma un total de 1600 enquestats. En tot cas, això fa que els seus pronòstics siguin els que tenen un marge d'error major ($\pm 3,5\%$). La resta de diaris se situen entre els 1000 i els 1550 enquestats. Totes les enquestes realitzades van ser telefòniques (a excepció de la de *El Español*, que va recollir dades via telèfon i via digital de forma combinada).

Les dates en què es va dur a terme la recollida de respostes mostren força variabilitat. En alguns casos, això s'explica perquè els mateixos pronòstics es van publicar en moments diferents (en aquest sentit, l'enquesta del CIS, la primera d'*El Periódico*, la de *La Vanguardia* i la de *Eldiario.es* són les que inicien el treball de camp abans, però també les que el tanquen abans). Però entre les enquestes que es van fer públiques el 15 de desembre hi trobem mitjans com *El País* i *La Razón* que van estar recollint respostes des del 4 de desembre i d'altres, com *El Periódico* (en la seva segona enquesta), *El Mundo*, *ABC* i *20 Minutos*, que van concentrar la recollida de dades en només tres dies.

En relació amb les fitxes tècniques de les enquestes, cal dir que la majoria expliciten, tot i que de manera poc detallada, el sistema de mostreig adoptat (tan sols no ho fan *Eldiario.es*, *ABC* i *El Español*). Diverses de les enquestes, a més, proporcionen dades sobre intenció directa de vot (és a dir, el percentatge de vot als diferents partits sense aplicar-hi cap correcció, o sense aplicar-hi l'anomenada «cuina de dades»), sobre la proporció de votants indecisos i sobre l'estimació de participació. Pel que fa a aquesta darrera, els pronòstics oscil·len entre el 75,1 % de *La Razón* i el 84,3 % de *20 Minutos* (cal dir que la participació final va ser del 79 %).

Per últim, a la taula 3 es detallen els pronòstics fets per cadascuna de les enquestes i els resultats finalment obtinguts per les diferents formacions polítiques el 21 de desembre. Com es pot observar, només l'enquesta de *El País* va pronosticar uns resultats tan bons per a Ciutadans-Partit de la Ciutadania (C's) com els que va obtenir aquesta formació el dia de les eleccions, mentre que la resta van atorgar-li una representació força per sota de la finalment obtinguda, especialment en el cas de *El Periódico* (en aquest sentit, cal dir que en l'anterior contesa electoral es va produir el mateix fenomen d'infrarepresentació d'aquest partit a les enquestes). El mateix va succeir amb Junts per Catalunya (JxCat), formació a la qual cap enquesta va pronosticar tan bons resultats com els que va obtenir, encara que diverses els atorgaven una forquilla de fins a 30 escons. En aquest cas el pitjor pronòstic va ser el de *El País* (12 escons per sota de la

representació obtinguda per aquest partit). Per contra, tant la Candidatura d'Unitat Popular (CUP) com el Partit Popular (PP) —i en menor mesura també el Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC)— van veure com els resultats electorals quedaven força per sota del que cap enquesta havia pronosticat. Així doncs, els majors encerts quant a nombre d'escons es van produir respecte d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) i respecte de Catalunya en Comú-Podem (CatComú-Podem), tot i que cap enquesta va preveure que Esquerra quedaria en tercera posició i darrere de Junts per Catalunya.

Figura 3. Pronòstics de les enquestes publicades durant la campanya electoral

Enquesta	C's	JxCat	ERC	PSC	CatComú-Podem	CUP	PP
CIS	31-32	25-26	32	21	9	9	7
<i>El Periódico 1</i>	25-26	29-30	30-31	25-26	9-10	7-8	6-7
<i>La Vanguardia</i>	30-31	30	31-32	22	8	5	8
<i>Eldiario.es</i>	30	25	33	22	9	8	8
<i>El País</i>	35-36	22	33	20	11	8	5-6
<i>El Periódico 2</i>	27-28	26-27	34-35	23-24	10-11	6-7	6-7
<i>El Mundo</i>	31-33	23-26	34	19-20	9-10	7-9	7-8
<i>La Razón</i>	31	25	34	21	9	7	8
<i>ABC</i>	31-32	29-30	29-31	22-23	8	6	7-8
<i>20 Minutos</i>	32-34	24-26	33-35	20-21	7-8	7-8	6-7
<i>El Español*</i>	32-33	28-30	30-31	19-20	10-11	7-8	5-6
<i>El Nacional*</i>	31-32	28-30	30-32	19-21	8-10	9-10	6-7
Resultats 21D	36	34	32	17	8	4	4

*S'ofereixen els pronòstics de l'última entrega del *tracking*.

4. ANÀLISI DEL TRACTAMENT DE LES ENQUESTES ELECTORALS A LA PREMSA

4.1. EL PERIÓDICO

El Periódico va donar una cobertura més àmplia a les enquestes preelectorals que la majoria de diaris, ja que va dedicar-hi articles en cinc ocasions al llarg de la campanya electoral: el dia 5 de desembre, coincidint amb la publicació de l'enquesta del CIS (una única notícia no centrada exclusivament en l'enquesta

i amb destacat a portada); el dia 7 de desembre, quan el diari va fer pública la primera de les dues enquestes que va realitzar durant la campanya (tres notícies i titular principal a la portada); el dia 8 de desembre, amb un article que aprofundeix en alguns dels resultats de l'enquesta publicada el dia anterior; el 10 de desembre (una notícia) i el 15 de desembre, últim dia en què legalment es podien publicar enquestes i que *El Periódico* aprofita per publicar també la seva (tres notícies i titular principal a la portada).

En el cas d'*El Periódico*, les informacions sobre sondejos electorals es fixen sobretot en la pugna entre JxCat i ERC per liderar el bloc independentista. Així, el diari presenta titulars com «Puigdemont ja s'acosta a Junqueras» (07/12/2017), «JxCat confia en la victòria pel transvasament de vots d'ERC» (08/12/2017) o «Esquerra es dispara i Puigdemont perd força» (15/12/2017). També en l'anàlisi de la valoració dels candidats el diari posa l'accent en el fet que la majoria de votants prefereixen a Puigdemont com a president, tot i que puntuen millor a Oriol Junqueras, i l'única fotografia dels candidats que apareix en les informacions sobre sondejos electorals correspon a una imatge que mostra Puigdemont i Junqueras caminant junts pel pati dels tarongers de la Generalitat (cal dir, no obstant això, que sovint el diari cita Marta Rovira com a líder d'ERC, mentre que Junqueras queda en un segon pla; per contra, Puigdemont és sempre citat com a líder de JxCat). Així doncs, aquesta mirada centrada en la confrontació entre les dues principals forces independentistes és la que primer s'aplica a les lectures que es fan dels sondejos, tot i que també s'apunten i es destaquen altres qüestions com les possibilitats que els independentistes obtinguin la majoria absoluta o la pugna entre C's i PSC dins del bloc unionista. De forma menys destacada, s'aborda la pèrdua de vots del PP en favor de C's i PSC i el paper de frontissa que segurament li tocarà jugar a CatComú-Podem en vista dels pronòstics.

Menció a part, però, mereix la qüestió de la participació, a la qual *El Periódico* dedica notícies senceres. En aquest sentit, el diari destaca que es preveu una participació molt alta a les eleccions que s'explicaria per la situació d'anormalitat en què se celebren, i que tindria a veure sobretot amb un augment de la mobilització del votant no independentista. Alhora, el dia 15 de desembre el diari destaca que, tot i que els pronòstics segueixen preveient una participació molt elevada, aquesta s'estanca respecte del sondeig anterior, i que això sumat al fet que hi ha una gran bossa d'indecisos i que les eleccions se celebren un dia laborable afegeix molta incertesa a les previsions.

Un altre dels factors que singularitzen *El Periódico* respecte de la resta de diaris pel que fa al tractament de les enquestes preelectorals té a veure amb el seguiment que el diari fa de les repercussions que tenen les enquestes publicades. Així, el dia 8 de desembre es dedica tota una notícia a les reaccions a l'enquesta

publicada el dia anterior que han tingut els diferents líders polítics i a la manera com comparen aquests pronòstics amb les enquestes internes de què disposen els partits. També és quelcom força particular d'*El Periódico* el fet de comparar contínuament els pronòstics més recents amb els anteriors, per tal de donar una idea de les tendències que es produeixen, més enllà dels resultats puntuals que cada enquesta prediu. Per exemple, el dia 10 de desembre es publica una notícia en què es comparen els resultats de l'enquesta del CIS i la que Gesop va realitzar per *El Periódico* el dia 7 de desembre. També, amb la publicació d'una nova enquesta el dia 15, constantment es comparen els pronòstics amb els que presentava l'enquesta realitzada la setmana anterior. En canvi, el diari dedica poc espai als temes de campanya paral·lels (per exemple, als problemes que els ciutadans consideren com a més importants, o a les seves preferències en relació amb l'estatus de Catalunya).

Per altra banda, *El Periódico* també destaca per un ús molt profús dels infogràfics en les seves informacions sobre enquestes. Així, pràcticament totes les notícies van acompanyades de gràfics sobre la valoració dels líders, l'evolució de la intenció de vot per cada candidatura, la intenció directa i estimada de vot, la fidelitat de vot, les previsions de participació, les majories que es podrien configurar al Parlament, o el candidat que es prefereix com a president (a banda, òbviament, de la típica infografia que reproduïx l'arc parlamentari amb la distribució d'escons pronosticada i la comparativa amb les eleccions anteriors). Al mateix temps, el diari és de les capçaleres que més informació dona sobre les característiques tècniques de les enquestes, tant les pròpies com la del CIS.

4.2. LA VANGUARDIA

La majoria dels titulars de totes les peces recollides de *La Vanguardia* no fan menció de les enquestes, tot i que alguns hi fan una menció implícita assenyalant algun aspecte derivat de l'enquesta, i només un hi fa menció expressa: «El CIS dona la victòria a C's i resta força al sobiranisme» (5/12/2017). Per altra banda, es constata que la majoria de les peces que mencionen enquestes o sondejos són del gènere d'opinió (i, per tant, no s'han contemplat en l'anàlisi), i que en canvi hi ha molt poques peces informatives sobre enquestes. Pel que fa als titulars d'aquestes darreres, mantenen un equilibri en el tractament ideològic de la informació, sense posicionar-se cap a alguna ideologia política en el context de la campanya o cap a alguna o algunes formacions polítiques en particular.

La major part de fotografies que acompanyen les informacions de la mostra són dels principals polítics independentistes, i els actors polítics que menys hi apareixen són els actors de context estatal. Tot i això, cal dir que les fotografies,

que acompanyen la pràctica totalitat de les peces informatives, són purament il·lustratives. En canvi, només sis peces contenen alguna infografia, totes elles amb un caràcter descriptiu i posant èmfasi en els resultats de les enquestes.

En les informacions sobre l'enquesta del CIS no s'hi aporta cap informació tècnica de l'enquesta, més enllà de la font. Pel que fa a l'enquesta pròpia, la informació es complementa amb anàlisis sobre la percepció social de les actuacions judicials, sobre l'aplicació de l'article 155 o sobre com afecta els ciutadans el procés independentista, però tampoc no s'aporta informació tècnica sobre l'enquesta. Crida l'atenció també que de les peces dedicades a les enquestes només una apareix a la portada del diari amb el titular «La mayoría soberanista se aleja y tres listas pugnan por el triunfo» (10/12/2017).

Finalment, cal dir que aquest mitjà també es va fer ressò en una notícia de l'enquesta que va realitzar Wiki Leaks promoguda pel seu fundador Julian Assange des del compte de Twitter oficial de la plataforma, on un 74 % de més de 140 000 participants van votar per la independència.

4.3. *ELDIARIO.ES*

L'aproximació que realitza el digital *Eldiario.es* a les enquestes preelectorals és radicalment diferent de la dels mitjans amb versió paper. D'una banda, hi dedica una atenció més aviat escassa (només dos articles relativament curts, un dedicat al sondeig del CIS i publicat el dia 5 de desembre i l'altre dedicat a l'enquesta pròpia i publicat el dia 11 de desembre). Per altra banda, ambdues informacions adopten tons molt diferents: si, d'una banda, la notícia sobre l'enquesta del CIS té un caràcter força informal i se centra a destacar aspectes més secundaris no directament relacionats amb els pronòstics que realitza l'enquesta, la notícia sobre l'enquesta pròpia adopta un to molt descriptiu, centrat en les dades i amb poca interpretació. Així doncs, convé analitzar l'aproximació que fa el diari a les enquestes diferenciant cadascun d'aquests articles.

Pel que fa a la notícia sobre l'enquesta del CIS, el mateix titular ja indica que no posa el focus en allò central, és a dir, en els pronòstics (que queden reflectits tan sols amb la inclusió d'una infografia que representa l'hemicicle amb el repartiment d'escons): «Cinco datos del CIS preelectoral de Catalunya que (casi) nadie te cuenta». A partir d'aquí, la notícia desgrana cinc factors presents en l'enquesta que es consideren destacables: la pèrdua de suports del PP i del PSC en favor de C's, la relativa contenció de la indecisió i la volatilitat, el fet que Puigdemont i Junqueras són els dos líders més ben valorats, el suport ampli dels ciutadans a la independència de Catalunya i a una major autonomia, i les previsions d'una participació molt alta a causa de la preocupació pel moment polític que viu

Catalunya. Per altra banda, es fa una única menció a les característiques tècniques de l'enquesta, tot aportant les dates en què es va realitzar el treball de camp.

Pel que fa a la notícia sobre l'enquesta pròpia, realitzada per Celeste-Tel, se centra a aportar les xifres de resultats previstos i a destacar el fet que ni el bloc independentista ni el bloc «constitucionalista» aconseguirien la majoria absoluta dels escons, de manera que la clau de la governabilitat recauria en CatComú-Podem (el titular de la notícia és «ERC ganaria las elecciones sin posibilidad de formar un gobierno independentista»). Per altra banda, la notícia situa com a grans perdedors de les eleccions PP, CUP i CatComú-Podem, mentre que presenta C's, i en menor mesura el PSC, com les forces que aconseguixen sumar més suports, en el cas de Ciutadans gràcies a antics votants del PP i del PSC. En aquest sentit, la informació s'acompanya amb uns gràfics que mostren la procedència dels votants de cada formació (és a dir, a quin partit havien votat en les eleccions anteriors). També es reproduïx una infografia amb el repartiment pronosticat d'escons i un gràfic amb la distribució del vot per grups d'edat (tot i que a aquesta darrera qüestió no s'hi fa cap referència al cos de l'article). Finalment, la notícia destaca que no es preveu un augment significatiu de la participació en relació amb els comicis anteriors, tot i que s'hi admet que això contradiu els pronòstics de la majoria d'enquestes publicades (en aquest sentit, s'aporten declaracions del responsable de l'empresa Celeste-Tel justificant aquesta dada). Finalment, a banda d'aportar la fitxa tècnica de l'enquesta, al cos de la notícia es mencionen les dates en què es va realitzar el treball de camp i el marge d'error dels resultats.

4.4. EL PAÍS

Els titulars de les peces periodístiques que van mencionar les enquestes al diari *El País*, en termes generals, es van orientar a mostrar l'avenç o lideratge del partit C's a les enquestes. Així, és el partit que més es menciona als titulars, i sempre és connotat positivament (per exemple: «La campaña catalana se abre con Ciudadanos por delante» [portada del 05/12/2017]). Als titulars també es fa èmfasi en la diferenciació entre un bloc «constitucionalista» integrat per PP, C's i el PSC, en contraposició amb els partits defensors del «secessionisme», del «separatisme», de la «ruptura» o del «règim dissolt pel 155». El partit que més connotacions negatives té en els titulars és el PSOE, ja que es mostra com un traïdor al bloc dels anomenats constitucionalistes, com mostra el principal titular de la portada del 14/12/2017: «El PSOE acepta la idea de Iceta de indultar a los líderes secesionistas».

La majoria d'imatges que il·lustren les peces són fotografies en què, en el seu conjunt, no s'hi observa cap intencionalitat. L'actor polític que més hi apareix és la cap de llista de C's al Parlament, Inés Arrimadas. A la majoria

de fotografies hi apareixen polítics del PP estatal i català, seguit de les fotografies en què apareixen líders independentistes catalans. Per altra banda, del total de peces periodístiques, tres contenen infogràfics relacionats amb les enquestes electorals.

L'enquesta del CIS s'analitza amb detall només en una peça informativa, en la qual s'explica el nombre d'entrevistes realitzades per província, l'error mostral i el nivell de confiança i el període de recollida de dades. Pel que fa a l'enquesta pròpia, elaborada per Metroscopia, se'n fa una menció a la portada el dia 15 de desembre, on es presenta un infogràfic que compara els escons de l'enquesta amb els obtinguts el 2015 i divideix les forces polítiques entre independentistes i «constitucionalistes», deixant CatComú-Podem enmig dels dos blocs. A les pàgines interiors es mostren les estimacions de percentatge de vots, nombre d'escons, record de vot i escons per província. Pel que fa a la informació tècnica, s'explicita el mètode de recollida de la informació, la mostra, el nivell de confiança i les dates de realització del treball de camp.

En general, el discurs de les peces analitzades remet al relat de la pugna entre els partits que «defensen la Constitució» i els «secessionistes». Tot i això, *El País* no dona gaire importància a les enquestes, ni en termes quantitius ni qualitius.

4.5. EL MUNDO

El diari *El Mundo* fa referència als pronòstics electorals només en dues ocasions al llarg de la campanya electoral: el dia 5 de desembre, amb motiu de la publicació del sondeig del CIS (dues notícies i titular principal a la portada), i el dia 15 de desembre, últim dia permès per a la publicació d'enquestes i que el diari aprofita per presentar els resultats de la que el mitjà va encarregar a Sigma Dos (tres notícies i titular principal a la portada).

Com succeeix també en el cas d'altres capçaleres, *El Mundo* focalitza les informacions sobre enquestes preelectorals en C's i la seva possible victòria. Així, Arrimadas i C's són protagonistes de les dues portades dedicades a les enquestes («Arrimadas es la más votada y el independentismo se estanca», 05/12/2017; «Arrimadas acaricia la victoria y amenaza la mayoría separatista», 15/12/2017) i també dels titulars de les notícies principals que es dediquen a les enquestes a l'interior del diari. A més, Arrimadas és protagonista de l'única fotografia que acompanya les informacions sobre sondejos electorals a *El Mundo*. En concret, apareix a la portada del diari el dia 15 de desembre, on es mostra la candidata en un acte electoral.

L'altre element destacat en les informacions d'*El Mundo* és la contraposició entre bloc independentista i bloc unionista o «fuerzas que defienden la unidad nacional» i les seves possibilitats d'obtenir la majoria absoluta dels escons. En

aquest sentit, es valoren les altes probabilitats que cap dels dos blocs assoleixi aquest lliandar (cosa que suposaria, literalment, una «derrota moral per a l'independentisme»), situació en la qual CatComú-Podem, formació associada gairebé exclusivament amb Ada Colau, apareix com la força que podria tenir la clau de la governabilitat. En tot cas, el diari destaca la pèrdua de suports dels partits independentistes tot i el fet que la llei electoral beneficiï aquests partits en el repartiment d'escons per les diferències territorials en la distribució del vot. Finalment, un tercer tema també força destacat en les informacions d'*El Mundo* té a veure amb el transvasament de votants del PP cap a C's. El diari titula una de les notícies que dedica a l'enquesta del CIS en relació amb aquesta qüestió, i destaca també com C's es beneficia del vot d'antics abstencionistes que es preveu que votin en aquesta ocasió i facin créixer la participació.

Quant als temes paral·lels que, més enllà dels pronòstics, recullen les enquestes, *El Mundo* destaca com ni l'independentisme ni l'aplicació del 155 no són considerats els principals problemes pels catalans, com Puigdemont és el candidat a qui la majoria prefereixen com a president tot i ser pitjor valorat que Junqueras o com la reedició d'un govern independentista és la fórmula més preferida pels votants sense arribar a tenir el suport de la majoria. En coherència amb això, *El Mundo* acompanya les informacions amb diversos infogràfics que, més enllà de reproduir l'hemicicle amb la previsió de resultats i la comparació amb les eleccions anteriors, mostren quina és la valoració dels diferents líders, els pronòstics per cada circumscripció, els principals temes citats com a problemes més importants pels enquestats o les transferències de vot entre partits.

Finalment, *El Mundo* no fa cap referència a les característiques tècniques de l'enquesta del CIS. Per contra, sí que s'explicita en el cos de la notícia el període en què es va realitzar el treball de camp de l'enquesta pròpia, així com el nombre d'entrevistes i la fórmula de recollida de les respostes. A més, d'aquesta darrera enquesta també se'n proporciona una fitxa tècnica.

4.6. LA RAZÓN

La Razón dedica informacions a la qüestió dels sondejos preelectorals durant tres dies de la campanya electoral. El dia 5 de desembre publica quatre notícies relatives a l'enquesta del CIS i hi dedica també el principal titular de la portada; el dia 10 publica una notícia explicant les fluctuacions de vot que detecta el seu *tracking*, també amb un destacat a portada; i el dia 15 publica dues notícies sobre el sondeig propi realitzat per NC Report, incloent-hi també el principal titular de portada. Al llarg d'aquests tres dies *La Razón* modula el focus d'interès, passant de situar C's com a gran protagonista de les informacions quan apareix el sondeig del CIS a destacar la pugna entre JxCat i ERC el

dia 10 i, finalment, a situar com a qüestió central el dia de la publicació del sondeig propi la previsió que cap dels dos blocs que concorren a les eleccions (sobiranista i «constitucionalista») obtindrà la majoria absoluta, cosa que farà molt difícil la governabilitat.

En coherència amb el que s'ha comentat, els titulars del dia 5 es focalitzen en la candidata de C's i en la pèrdua de la majoria absoluta per part dels independentistes («Arrimadas sería la más votada ante la caída del soberanismo»), els del dia 10 en els dos principals partits independentistes («Puigdemont le quita 70 000 votos a ERC en quince días») i els del dia 15 en destacar que les eleccions conduiran a «Un Parlament ingovernable». Més enllà d'aquestes qüestions, cal destacar que el diari explica que C's es converteix en el vot útil per als votants unionistes; que CatComú-Podem (partit que el diari identifica exclusivament amb Ada Colau), tot i perdre vots en favor del PSC, tindria la clau de la governabilitat; i que els independentistes es beneficien d'un repartiment d'escons que sobrerrepresenta les províncies de Girona i Lleida, tradicionalment més sobiranistes.

Per altra banda, una altra de les qüestions recurrents té a veure amb la participació, que el diari destaca com a molt important en referir-se a l'enquesta del CIS però que, en canvi, en l'enquesta pròpia situa poc per damunt de la que hi va haver en les eleccions anteriors. També es fa referència a temes paral·lels com el sentiment de pertinença dels enquestats (el diari destaca que el 60 % es declaren no nacionalistes) o el vot per franges d'edat.

Pel que fa a les característiques tècniques de les enquestes, *La Razón* especifica el nombre d'enquestats i les dates de realització del treball de camp de l'enquesta del CIS i, en canvi, aporta tan sols les dates del treball de camp de l'enquesta pròpia (tot i oferir en un peu d'infografia la fitxa tècnica de l'estudi). Precisament pel que fa a les infografies, cal dir que el diari les utilitza per acompanyar la majoria d'informacions sobre enquestes electorals, i que en canvi en cap ocasió utilitza fotografies per il·lustrar-les. En aquest sentit, destaquen, com en la majoria de capçaleres, les infografies que mostren la previsió de distribució dels escons, la valoració dels líders, els possibles pactes postelectorals, les transferències de vot o l'evolució de la intenció de vot.

4.7. ABC

El diari ABC tracta la qüestió de les enquestes electorals en tres ocasions al llarg de la campanya electoral: el dia 5 de desembre, just l'endemà de la publicació de l'enquesta del CIS (dues notícies i titular principal a la portada); el dia 8 de desembre, quan dedica una peça a les previsions de participació; i el dia 15

de desembre, en què el diari dona a conèixer les dades de l'enquesta pròpia realitzada per GAD3 (sis notícies i portada sencera).

En termes generals, es pot afirmar que *ABC* fa una lectura dels pronòstics electorals posant l'accent en el partit C's i la seva probable victòria, que suposaria un «vuelco histórico». Així doncs, el protagonisme en les notícies sobre sondejos se l'endú principalment aquest partit i, en menor mesura, la resta de partits a qui el diari anomena «constitucionalistes», ja que l'altre gran punt d'interès és si aquestes formacions podrien arribar a obtenir la majoria absoluta dels escons. D'aquesta manera, les dues portades que el diari dedica a les enquestes preelectorals tenen C's o Arrimadas com a protagonistes: «Cs ganaría un 21-D sin mayorías claras» (05/12/2017); «Arrimadas ganaría las elecciones en votos y escaños» (15/12/2017). També s'observa com la majoria de fotografies que acompanyen aquestes informacions mostren la candidata de C's en actes de campanya (només un altre dels candidats, Oriol Junqueras, apareix en un muntatge fotogràfic al costat d'Arrimadas amb un peu de foto que els presenta com a possibles guanyadors de les eleccions).

El protagonisme del bloc «unionista» en les informacions del diari sobre pronòstics electorals també es fa palès quan s'observa que les notícies fan referència sempre primer als resultats previstos per a aquests partits i només a la part final es refereixen a la resta. A més, el diari ofereix informacions paral·leles centrades en temes com el transvasament de vots de PP cap a C's o bé recollint reaccions a l'enquesta del CIS només entre representants polítics de forces no independentistes. Els partits i candidats independentistes sovint són més adjectivats que els altres, i també amb més freqüència el diari introdueix interpretacions i valoracions sobre les seves actuacions i pronòstics. Així, per exemple, es defineix Puigdemont com «el independentista fugado» o com a «victimista», i s'atribueix la pèrdua d'intenció de vot cap a la CUP a la radicalització dels discursos de JxCat i ERC.

Per altra banda, un dels temes que més destaca el diari en relació amb els pronòstics electorals és el perjudici que suposa per als partits no independentistes la llei electoral, que atorga una major representativitat a les províncies de Tarragona, Girona i Lleida en detriment de Barcelona. En aquest sentit, *ABC* posa l'accent en la manca de voluntat dels partits independentistes per canviar la llei i en com això podria fer que una victòria en vots de C's no es traslladés a una victòria en escons. Una segona qüestió també molt destacada té a veure amb la previsió d'un augment notable de la participació, que segons el diari beneficiaria els partits no independentistes, ja que provindria de votants d'aquest perfil que habitualment són abstencionistes a les eleccions autonòmiques. Tot i això, es destaca que el fet que les eleccions se celebrin en un dia laborable pot introduir distorsions en la participació difícils de pronosticar.

Pel que fa a la informació tècnica sobre les enquestes sobre les quals s'informa, només es proporciona la fitxa tècnica de l'enquesta pròpia, mentre que de l'enquesta del CIS se'n destaca el període en què es va dur a terme el treball de camp i el nombre d'entrevistes realitzades. En relació amb els infogràfics que acompanyen les informacions, destaca, més enllà dels habituals arcs parlamentaris amb la previsió de repartiment d'escons i la comparativa amb els resultats de les eleccions anteriors, gràfics on es mostren les preferències d'organització territorial de l'Estat per part dels enquestats, el seu sentiment de pertinença, l'evolució de la participació en les darreres eleccions i els resultats previstos desglossats per províncies.

Finalment, *ABC* destaca també altres informacions recollides en les enquestes com el principal problema que els enquestats creuen que té Catalunya, les seves preferències en pactes postelectorals o la visió dels enquestats sobre si la llista més votada hauria d'ostentar la presidència, sobre la unilateralitat o sobre la no compareixença de Puigdemont davant del jutge. En general, totes aquestes informacions paral·leles s'usen per a mostrar com la majoria de la ciutadania no està d'acord amb les propostes i procediments dels partits independentistes (així, per exemple, es destaca com el principal problema dels catalans no és la independència sinó l'atur i com la majoria rebutgen un pacte postelectoral entre partits independentistes i la unilateralitat).

4.8. 20 MINUTOS

En aquest diari gratuït, en la seva edició per Barcelona, només dos dies es van publicar unitats periodístiques del gènere informatiu relacionades amb les enquestes durant el període d'anàlisi. Els titulars de les peces ressalten els resultats de les enquestes, tant la del CIS com la realitzada pel mateix diari. El dia 5 de desembre, a la portada, es menciona que segons l'enquesta del CIS el «secessionisme» perdria la seva majoria absoluta tant en vots com en nombre de diputats, i a les pàgines interiors es titula «El independentismo perdería la mayoría y Cs sería el más votado», de manera que es podria suposar que amb l'ús d'adjectius que contrasten entre els simpatitzants d'ambdós pols de l'espectre polític s'intenta generar certa polèmica entre els lectors.

A excepció d'una petita nota informativa que menciona una enquesta de JxCat realitzada per GAPS que dona la victòria a C's, les peces estan il·lustrades amb alguna imatge o fotografies. Per altra banda, quatre peces van fer ús d'infogràfics, tant en portada com a l'interior. El dia 5 de desembre la infografia de portada tan sols mostra el nombre de vots per partit, i a l'interior fa una comparativa amb els resultats de 2015. En l'altra infografia de portada, apareguda el dia 15, es ressalta la comparativa entre el nombre de diputats del sondeig i els obtinguts en les eleccions anteriors, i a l'interior es fa una anàlisi

més detallada sobre els aspectes més socials en relació amb el 21-D, amb diversos infogràfics per edat, sexe, indecisos i fidelitat de vot. En cap de les peces es mencionen les dades tècniques, a excepció de la font.

Cal dir, finalment, que les 4 peces periodístiques que el diari *20 Minutos* dedica a les enquestes els donen força rellevància, ja que s'utilitzen com a punt de partida per destacar els elements principals dels resultats electorals.

4.9. EL ESPAÑOL

D'entre el total de 8 peces analitzades, en tots els titulars es fa al·lusió a les enquestes. Els titulars, en termes generals, ressalten el predomini de determinades forces polítiques segons les enquestes. Destaquen, doncs, el triomf que les enquestes li donen a C's, però fan notar el «risc» que els partits independentistes, als quals el diari adjectiva com a «separatistes», obtinguin una majoria en escons, p. ex. «Ciudadanos crece hacia la victoria pero el separatismo roza la mayoría absoluta por el hundimiento del PP» (15/12/2017).

Totes les peces estan il·lustrades amb imatges, i totes les fotografies estan relacionades amb les formacions polítiques de la contesa. És notòria la línia editorial usant les enquestes per mostrar l'estancament de CatComú-Podem i vincular-ho amb Podemos a nivell estatal.

Quatre peces periodístiques fan ús d'infogràfics. Són peces informatives en què es realitzen anàlisis detallades dels diferents escenaris possibles que les enquestes pronostiquen i fent una comparativa de resultats i escons entre l'enquesta de SocioMétrica i les eleccions de 2015.

En la primera de les notícies que analitzen l'enquesta pròpia, es mostra l'evolució dels resultats del *tracking* mensual des de setembre de 2017, les preferències per candidat i per partit i un quadre de pactes possibles. Les següents tres notícies també recullen l'anàlisi dels resultats dels *trackings* publicats els dies 9, 11, 13 i 15 de desembre. Aquestes notícies presenten un apartat titulat «Fitxa tècnica» on s'especifica el tipus d'enquesta, el nombre d'entrevistes realitzades i la forma amb què es van recollir les respostes, el mètode de ponderació, l'error teòric, la precisió teòrica en escons, el programa informàtic utilitzat per a la gestió de les dades, l'ús de controls de qualitat interns del sistema i la normativa (CCI/ESOMAR y LOPD).

En termes generals en totes les notícies es dona un pes específic a les enquestes i s'estableix com un factor potenciador que permet obrir una finestra d'oportunitats per les forces polítiques unionistes com C's, sense deixar de reconèixer la majoria d'escons que obtindrien les forces independentistes en conjunt. Tot i això, es dona un major pes específic a la figura de Puigdemont

per sobre de formacions i lideratges com el d'ERC. Per altra banda, s'adverteix una càrrega editorial que intenta mostrar l'estancament o davallada de Podemos a nivell estatal, prenent com a referència la confluència de forces polítiques liderada per Domènech i Colau.

4.10. EL NACIONAL.CAT

La majoria de titulars d'*El Nacional* es concentren en tres aspectes principals: un és el triomf que les enquestes li donen a C's, un altre és la clara majoria en escons de les forces polítiques independentistes, i en tercer lloc la possibilitat que el triomf de les forces independentistes que les enquestes prediuen doni per conclosa l'aplicació de l'article 155. S'observa, en termes generals, un relat dels titulars de consolidació de C's i d'impossibilitat de cohesionar el «bloc del 155» i, per altra banda, l'oportunitat de JxCat, ERC i la CUP de posicionar-se com una alternativa que doni viabilitat i continuïtat al «procés».

Quant a les imatges de les peces, són fotografies i infogràfics, i la presència dels actors polítics hi és equilibrada. Sovint, a més, s'utilitza una galeria en què apareixen tots els líders de les diferents candidatures. Cal destacar també el suport gràfic de la inserció de tuits d'alguns actors polítics que contenen una fotografia rellevant per a il·lustrar l'argumentari de les enquestes.

Sis peces informatives publicades els dies 5, 7, 9, 12 i 14 de desembre aborden i expliquen els resultats de l'enquesta en forma de *tracking* elaborada per Feedback per a *El Nacional*. En aquestes peces s'ofereixen infogràfics amb comparatives entre estimació d'escons i resultats electorals l'any 2015, evolució de l'estimació de vot, estimació d'escons i vots per província, així com l'evolució de l'estimació del vot provincial. A més, les notícies tenen un apartat final amb la fitxa tècnica, on s'assenyala l'àmbit d'aplicació, l'univers d'estudi, el mètode utilitzat, la tècnica de mostreig, el nombre d'enquestes recollides per períodes, les condicions estadístiques i les dates i hores del treball de camp. Es tracta de les fitxes tècniques més completes d'entre les analitzades en les diferents capçaleres.

En el cas d'*El Nacional*, com passava amb *El Español* i *Eldiario.es*, no es pot determinar el tractament a portada per la dificultat de conèixer si les peces en particular van aparèixer destacades a la pàgina principal el dia de la seva elaboració, quant d'espai van ocupar i quina va ser la seva ubicació.

5. CONCLUSIONS

La forta polarització política i l'alta participació que s'esperava en aquests comicis va fer posar en dubte el valor de les enquestes en més d'una ocasió. Tanmateix, si es fa una avaluació en conjunt i es compara amb altres eleccions

recents al Parlament de Catalunya, es pot concloure que els sondejos electorals de les eleccions del 21 de desembre del 2017 van tenir un encert remarcable en el pronòstic, no només en percentatge de vot atorgat a cada formació política, sinó també amb el nombre d'escons. Podríem apuntar en aquest sentit dues excepcions que matisarien els encerts: al PP, el PSC i la CUP se'ls atorgaven més bons resultats dels que van obtenir; i a JxCat i C's se'ls donava un resultat en nombre d'escons inferior a l'aconseguit.

Per altra banda, tots els diaris van publicar informacions sobre enquestes preelectorals i es pot constatar l'inici de l'interès dels periòdics digitals pels sondejos d'opinió. *El Nacional* i *El Español* van realitzar enquestes en forma de *tracking*.

Com en els estudis anteriors de les campanyes catalanes, es torna a evidenciar la poca cura en les fitxes tècniques de les enquestes. La majoria donen dades tècniques, però amb molt poc detall dels sondejos i diverses de les enquestes, a més, no proporcionen dades sobre intenció directa de vot (és a dir, el percentatge de vot als diferents partits sense aplicar-hi cap correcció, o sense aplicar-hi l'anomenada «cuina de dades»), sobre la proporció de votants indecisos i sobre l'estimació de participació.

En termes generals, trobem dos grans blocs de periòdics que fan sobresortir en les seves notícies sobre enquestes aspectes determinats dels pronòstics. El primer bloc seria el que posa més en valor els resultats obtinguts pels partits unionistes. En termes generals, es pot afirmar que *ABC*, *El Mundo*, *El País*, *El Español*, *La Razón* i *20 Minutos* fan una lectura dels pronòstics electorals posant l'accent en el partit Ciutadans i la seva probable victòria. *ABC*, per exemple, diu que suposaria un «vuelco histórico». *El Mundo* fa d'Arrimadas i C's protagonistes de les dues portades dedicades a les enquestes («Arrimadas es la más votada y el independentismo se estanca», 05/12/2017; «Arrimadas acaricia la victoria y amenaza la mayoría separatista», 15/12/2017). Un altre exemple destacat seria el del diari *El País* quan titula: «La campaña catalana se abre con Ciudadanos por delante» (primera plana del 05/12/2017).

Un segon bloc de diaris posen més l'accent en l'alta participació i les disputes entre JxCat i ERC per liderar el bloc independentista. En aquest conjunt de rotatius hi trobaríem: *La Vanguardia*, *Eldiario.es*, *El Nacional* i *El Periódico*. Aquest darrer diari, per exemple, titula: «Puigdemont ja s'acosta a Junqueras» (07/12/2017), «JxCat confia en la victòria pel transvasament de vots d'ERC» (08/12/2017) o «Esquerra es dispara i Puigdemont perd força» (15/12/2017). Menció a part, però, mereix la qüestió de la participació, a la qual *El Periódico* dedica molta informació. *Eldiario.es* també se centra a aportar les xifres de resultats previstos i en destacar el fet que ni el bloc independentista ni el bloc «constitucionalista» aconseguirien la majoria absoluta dels escons, de manera que la clau de la governabilitat recauria en CatComú-Podem (el titular de la

notícia és «ERC ganaria las elecciones sin posibilidad de formar un gobierno independentista»). Igualment, *La Vanguardia* destaca les dificultats del nou escenari i planteja tant la impossibilitat de cohesionar «el bloc del 155» com la previsió que JxCat, ERC i la CUP sumin i el «procés» pugui continuar en el fons i forma actual. Finalment, el periòdic digital *El Nacional*, malgrat que dona la victòria a C's, li resta valor perquè en la majoria d'articles d'enquestes s'explicita que el bloc independentista obtindria la majoria absoluta del Parlament i tornaria a governar.

6. BIBLIOGRAFIA

- BESALÚ, Reinald; PONT, Carles (2014). «Caracterització i legitimitat de les enquestes electorals a la premsa». A: PONT, Carles; CAPDEVILA, Arantxa (eds.). *Del carrer a les urnes: el dret a decidir, en campanya*. Barcelona: Documenta Universitaria, p. 259-289.
- BESALÚ, Reinald; PERCASTRE-MENDIZÁBAL, Salvador; PONT-SORRIBES, Carles (2018). «Les enquestes preelectorals a la premsa: pronòstics, tractament i legitimitat». A: CAPDEVILA, Arantxa [et al.] (eds.). *Elecciones de to plebiscitari. Comunicació política i comportament electoral a les eleccions catalanes de 2015*. Girona: Documenta Universitaria, p. 149-168.
- GROSSI, Giorgio (2007). *La opinión pública. Teoría del campo demoscópico*. Madrid: CIS.
- MCALLISTER, Ian; STUDLAR, Donley T. (1991). «Bandwagon, underdog, or projection? Opinion polls and electoral choice in Britain, 1979-1987». *The Journal of Politics*, n. 53. Washington D.C.: Cambridge University Press, p. 720-741.
- PRICE, Vicent (1994). *La opinión pública. Esfera pública y comunicación*. Barcelona: Paidós.
- VERGE, Tània; BESALÚ, Reinald (2012). «El tractament de les enquestes als mitjans de comunicació». A: CAPDEVILA, Arantxa; PONT, Carles (eds.). *La campanya fragmentada. Comunicació política i comportament electoral a les eleccions catalanes del 2010*. Girona: Ed. Documenta, p. 239-271.
- WERT, José I. (2002). «No le contéis a mi madre que hago encuestas. Ella aún cree que soy pianista en un burdel». *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, n. 99. Madrid: CIS, p. 237-245.